

Solidariteit in wetenschap en beleid: een cross-tabulatie van concepten

Bart Van Bouchaute, Pascal Debruyne, Nick Schuermans &
Stijn Oosterlynck

DieGem working paper D1.3. – 07/02/2014

Please do not cite without permission.

www.solidariteitdiversiteit.be

Inhoudstafel

1 – Inleiding	3
2 – Selectie van beleidsdocumenten	4
2.1. Selectiestrategie	4
2.2. Bronnenlijst	6
3 – Analyse van beleidsdocumenten	13
3.1. Inductieve analyse: zoektocht naar verwante concepten	13
3.2. Deductieve analyse: toetsing conceptueel kader	15
4 – Tussentijdse rapportering aan de begeleidingscommissie	18
5 – Mogelijkheden voor verdere analyse	23
5.1. Voorbeeld 1: Bronnen van solidariteit in domein vrije tijd	23
5.2. Voorbeeld 2: Concepten in het Vlaamse inburgerings- en integratiebeleid	29
5.3. Voorbeeld 3: Analyse van één bron: Beleidsnota diversiteit Gent	31
6 – Besluit	38

1 - Inleiding

Ons onderzoek focust op de totstandkoming van **innovatieve vormen van solidariteit in diversiteit**. Om die innovatieve vormen van solidariteit in diversiteit te conceptualiseren, doorlopen we in het eerste werkpakket een aantal stappen. In stap 1 schrijven we vanuit vier disciplines (sociologie, geografie, pedagogie en politieke wetenschappen) een position paper. In stap 2 integreren we de inzichten uit de verschillende disciplines tot één geheel. In stap 3 vergelijken we de wetenschappelijke inzichten met betrekking tot solidariteit met de concepten die beleidsmakers hanteren. In stap 4 komen we op basis van deze vergelijking tot een operationalisatie van de verschillende elementen in onze onderzoekshypothese (plaats, leren, burgerschapspraktijken, solidariteit in diversiteit).

Deze paper beschrijft ons werk in stap 3 van werkpakket 1. In de onderzoeksaanvraag wordt deze deliverable omschreven als D1.3. : “Policy meets science: a cross-tabulation of scientific and policy concepts related to solidarity”. Dit omhelst een vergelijking van de wetenschappelijke inzichten met betrekking tot solidariteit in diversiteit (zoals ze naar voren kwamen in de vier position papers) met de **beleidsdocumenten van organisaties en overheden**. Over solidariteit in diversiteit wordt namelijk niet alleen in wetenschappelijke kringen gediscussieerd. Het is ook een concept dat circuleert in beleidsmiddens en bij middenveldorganisaties. Sommige beleidsdocumenten zetten expliciet in op solidariteit. Andere werken met een concept dat in dezelfde lijn ligt, maar dikwijls een ander perspectief veronderstelt. In Vlaanderen wordt er bijvoorbeeld gemakkelijker gesproken over sociale cohesie, sociaal kapitaal, gemeenschapsvorming of interculturaliteit.

In deze paper focussen we op de manier waarop we te werk zijn gegaan om de beleidsconcepten m.b.t. solidariteit in diversiteit in kaart te brengen. De paper moet gezien worden als een **leeswijzer bij de databank** van beleidsconcepten die we ontwikkelden. We leggen uit hoe we tot een databank van beleidsconcepten zijn gekomen. In deel 2 doen we uit de doeken hoe we tot een selectie van beleidsdocumenten zijn gekomen. We geven ook aan welke teksten we opgenomen hebben in onze analyse. Deel 3 gaat in op onze manier van analyseren. We lichten toe hoe het softwareprogramma NVivo ons geholpen heeft. We leggen ook uit hoe we zowel inductief als deductief te werk zijn gegaan. Deel 4 bespreekt de tussentijdse voorstelling van de resultaten op de begeleidingscommissie eind mei. In deel 5 en het besluit lopen we vooruit op de verdere hantering van de analyse voor de operationalisatie van solidariteit, de valorisatiepaper gericht op professionals en specifieke valorisatieproducten.

2 – Selectie van de beleidsdocumenten

2.1. Selectiestrategie

Voor de selectie van de bronnen werden drie criteria gehanteerd:

1. **Inhoudelijke relevantie voor het onderzoek:** het document – of een onderdeel van het document – moest aansluiten bij de focus van het DieGem onderzoek over solidariteit in diversiteit. De documenten die we analyseerden besteden dus aandacht aan de veranderende invulling van solidariteit in een samenleving gekenmerkt door een toenemende etnisch-culturele diversiteit.
 - In een aantal documenten was die relatie tussen solidariteit en diversiteit expliciet in het discours opgenomen bv. *Ons verleden, onze toekomst. Bouwstenen voor een effectief minderhedenbeleid* van het Minderhedenforum
 - In andere documenten lag het accent op etnisch-culturele diversiteit en gingen we op zoek naar invullingen van solidariteit of verwante concepten bv. het *Stadsplan diversiteit 2008-2012* (2009) van de stad Antwerpen.
 - In nog andere teksten lag het accent op solidariteit en konden we vaststellen of/in welke zin het discours wijzigde onder invloed van de toenemende diversiteit bv. de congresstekst *Solidariteit iedereen mee* (2010) van het ACW.
2. **Belang voor de leden van de begeleidingscommissie.** We zochten doelbewust naar documenten die een grote impact hebben gehad op het beleid van overheden of de dagelijkse werking van organisaties. Voor de inschatting van die impact deden we op verschillende momenten een beroep op de leden van onze begeleidingscommissie:
 - Onze valorisatiecoördinator nam begin 2013 contact op met de meeste leden van de begeleidingscommissie. Tijdens deze verkenningsronde vroeg hij onder andere naar strategische documenten om in onze analyse op te nemen;
 - Een voorlopige bronnenlijst werd gepresenteerd op de begeleidingscommissie van 27 juni 2013 (zie deel 4 van dit rapport). In de begeleidende mail bij het verslag vroegen we nog eens expliciet naar bijkomende teksten die we in onze analyse konden opnemen.
 - Voor sommige domeinen konden we na deze twee vragenrondes nog bijkomende beleidsdocumenten gebruiken. In dat geval namen we opnieuw contact op met de leden van de begeleidingscommissie.

3. **Diversiteit op verschillende vlakken:** Zelfs als we de twee bovenstaande criteria in acht namen, zou het een onmogelijke opdracht zijn om alle relevante beleidsdocumenten te analyseren. Om onze tijd efficiënt te gebruiken, kozen we er daarom voor om een grote diversiteit aan beleidsdocumenten te scannen op de gebruikte concepten en deze te confronteren met ons eigen conceptueel kader. Deze diversiteit zit op vier assen:

- **setting:** in DieGem doen we onderzoek in vier settings (wonen, werken, vrije tijd en leren). In elk van deze settings zochten we naar een voldoende aantal documenten die beantwoorden aan criterium één en twee. Daarnaast werden ook een aantal documenten geselecteerd met een 'transversale inhoud'. Deze focussen inhoudelijk niet op één bepaalde setting, maar behandelen het vraagstuk solidariteit in diversiteit in brede zin.

- **lijn:** we deelden de organisaties in volgens hun relatie met hun gebruikers, achterban, doelgroep.... Er kan immers verwacht worden dat het beleidsdiscours anders ontwikkeld en geformuleerd wordt in een eerstelijnsorganisatie die gericht is op direct contact, een tweedelijnsorganisatie die een intermediaire positie inneemt tussen de overheid en het veldwerk of een derdelijnsorganisatie die gericht is op de ontwikkeling van overheidsbeleid. De teksten van de eerstelijnsorganisaties werden voorlopig niet geanalyseerd. Zij zullen wel toegevoegd worden aan de databank wanneer zij relevant zijn in één van de 32 casestudies.

- **type organisatie:** verschillende types organisaties hebben andere mogelijkheden en beperkingen in het ontwikkelen van beleidsconcepten. We maakten een onderscheid tussen organisaties uit het openbaar bestuur en het middenveld. Het openbaar bestuur werd hierbij in ruime zin opgevat. In deze categorie analyseerden we niet alleen beleidsnota's en beleidsbrieven van uitvoerende organen, hoorzittingen van vertegenwoordigende organen en actieplannen van ambtelijke diensten (overheid), maar ook documenten van adviesraden (SERV, Jeugdraad, etc.) en onderzoeken van steunpunten (verder gecatalogiseerd als semi-overheid).

- **niveau:** documenten van het openbaar bestuur of middenveldorganisaties zijn niet enkel gericht op het Vlaamse niveau, maar ook op het niveau de schaal van de federale staat, provincies, steden en gemeenten. Voorlopig analyseerden we vooral documenten op het Vlaamse niveau. Voor de verschillende settings zijn hier namelijk belangrijke overheden en organisaties actief. Aanvullend werden documenten op het niveau van enkele steden

geanalyseerd. Bij het uitwerken van de casestudies zullen we relevante documenten van steden en gemeenten verder opnemen in onze databank.

2.2. Bronnenlijst

De combinatie van criteria heeft geleid tot volgend schema voor de oplistijng van de bronnen. Verwante documenten (bv. de groep documenten over het Vlaamse inburgerings- en integratiebeleid, of documenten over het beleid van een stad, of de verdere indeling van jeugdwerk, sport, ... binnen de setting vrije tijd) zijn in een zelfde rij van onderstaande tabel samengenomen.

Organisatie>>	LIJN			TYPE			Niveau
Setting	1 direct	2 intermediair	3 beleid	OV OVERHEID (politiek of ambtelijk)	SO SEMI- OVERHEID	MV MIDDEN- VELD	F(ederaal V(laams) L(okaal)
TRANSVERSAAL							
WONEN							
WERKEN							
LEREN							
VRIJE TIJD							

	LIJN	TYPE			NIVEAU		
		1	2	3			
1/ TRANSVERSAAL							
° Federale Regering (2011). Regeerakkoord. Brussel: federale regering, 1 december 2011. http://premier.fgov.be/sites/all/themes/custom/tcustom/Files/Regeerakkoord_1_december_2011.pdf ° De Block, M. (2011). Algemene Beleidsnota Hervorming van asiel en migratie, 20 december 2011. Brussel: Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers. DOC 53 1964/009. ° Nationaal Sociaal rapport 2012 België (2012) http://www.mi-is.be/sites/default/files/doc/national_social_report_2012_belgium_nl.pdf ° De Jong, M. (2009). Rapport knelpunten en conflicten van het samenleven in diversiteit. Roeselare: de Som vzw. ° Bourgeois, G. (2009). Beleidsnota Inburgering en Integratie 2009-2014. http://www.inburgering.be/sites/default/files/Beleidsnota_Inburgering_Integratie_2009-2014.pdf ° Decreet betreffende het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid (2013). Brussel: Vlaamse regering, 7 juni 2013. http://www.codex.vlaanderen.be/Portals/Codex/documents/1023121.html ° Hoorzitting Inburgeringsbeleid (2011). Brussel: Vlaams Parlement, 12 december 2011. G1266-2. http://docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2011-2012/g1266-2.pdf ° Ontwerp van decreet betreffende het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid (2013). Brussel: Vlaams Parlement. Stuk ingediend op 17 mei 2013 – 1867 - Nr. 8: http://docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2012-2013/g1867-8.pdf ° Hoorzitting ontwerp van decreet betreffende het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid. Brussel: Vlaams Parlement, 20 maart 2013. 1867 – Nr. 3: http://docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2012-2013/g1867-3.pdf ° VVSG (2009). Standpunt over beleidsnota Inburgering en Integratie. http://www.vvsg.be/sociaal_beleid/Etnisch-Culturele_diversiteit/integratiebeleid/Documents/Integratiebeleid%20Homepage/2011/VVSG%20standpunt%20over%20beleidsnota%20Inburgering%20en%20Integratie%202009.pdf ° VLABEST (2011). Bestuurlijke aspecten van het inburgerings- en integratiebeleid. http://www.vlabest.be/sites/default/files/11.05.06_VLABEST_advies_inburgering_integratie_0.pdf ° Wets J., Seghers M., Pauwels F., De Cuyper P. & Van Avermaet, P. (2012). Onderzoeksrapport “Civiel effect van inburgering”. Conceptuele beschouwingen en nulmeting. Leuven: HIVA & Steunpunt Diversiteit en Leren. https://hiva.kuleuven.be/nl/publicaties/publicatie_detail.php?id=3439 ° Peters, A. & Debosscher, T. (2006). Praktijkgids Sociale cohesie. Brussel: Vlaams Minderhedenforum vzw Minderhedenforum. ° Minderhedenforum (2010). Ons verleden, onze toekomst. Bouwstenen voor een effectief minderhedenbeleid. Brussel: Minderhedenforum. ° ACW (2010). Solidariteit ledereen mee. Inhoudelijk beleidsplan. Congrestekst 2010-2014. Brussel: ACW. ° ACW-Memorandum Vlaamse verkiezingen 2009. Mensen sterker maken (2009). http://www.acw.be/dossiers/democratie-binnenlands-beleid/archief-democratie-binnenlands-beleid/166-acw-memorandum-mensen-sterker-maken			X	X		F	
				X	X		F
				X		X	F
				X			W-VL
				X	X		V
			X				
			X				
			X				
			X				
			X				
			X				
			X				
			X				
			X				
			X				
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					
		X					

° Samenlevingsopbouw Vlaanderen (2010). <i>Meerjarenplan 2009-2015. Bijsturing periode 2011-2015</i>. Brussel: Samenlevingsopbouw Vlaanderen. ° Samenlevingsopbouw Vlaanderen (2012). <i>Ieders stem telt. Samenlevingsopbouw 2011-2012</i>. Brussel: Samenlevingsopbouw Vlaanderen.		X X				X X	V
Gent ° Balthazar, T. (2008). <i>Beleidsnota diversiteit 2008-2013: Gent gaat voluit voor gelijke kansen!</i> Gent: Stad Gent. + Bijlage: <i>Begrippenkader diversiteit</i> ° Stadsbestuur Gent (2013). <i>Bestuursakkoord 2013-2018 Sp.a-Groen-Open VLD</i>. http://www.gent.be/docs/Diensten%20van%20de%20Stadssecretaris/Stadssecretariaat/Bestuursakkoord_2013_2018.pdf ° <i>Strategie meerjarenplan 2014-2019</i> http://www.gent.be/docs/Diensten%20van%20de%20Stadssecretaris/Stadssecretariaat/Strategie_meerjarenplan_2014-2019.pdf ° Reynebeau, G. (2012). <i>Samen kan ook anders. Beleidsplan Etnisch-culturele diversiteit 2012-2014</i>. Gent: Stad Gent.			X X X X	X X	X X		
Antwerpen ° Samenleven in diversiteit/diversiteitsdienst (2009). <i>Stadsplan diversiteit 2008-2012</i>. Antwerpen: Stad Antwerpen. ° Stadsbestuur Antwerpen (2012). <i>Respect voor A. Bestuursakkoord 2013-2018</i> (2012). http://www.antwerpen.be/docs/Stad/Bedrijven/Marketing_en_communicatie/MC_Com/Bestuursakkoord_%20Stad_Antwerpen_2013_2018.pdf ° Stadsbestuur Antwerpen (2013). <i>Naar een stedelijk armoedebeleid</i> (beleidsnota 2013-2017). Niet-gepubliceerd document. ° De8 Antwerps minderheidencentrum (2009). <i>Meerjarenplan 2009-2014</i>. http://www.de8.be/downloads/producten/publicaties/meerjarenplan_2009-2014.pdf ° De8 Antwerps minderheidencentrum (2003). <i>Diversiteit werkt. Praktijkvisie van De8</i>. http://www.de8.be/downloads/over/diversiteit_werkt.pdf ° De Acht vzw (2011). <i>Aandacht voor alle Antwerpenaren. Politiek memorandum</i>. Antwerpen: De 8. ° OASO (2012). <i>Antwerpen kleurt sociaal</i>. http://www.levanto.be/sites/default/files/120921%20OASO%20Visietekst%20-%20Antwerpen%20kleurt%20sociaal.pdf		X X X X		X X	X X X X		
Brussel ° Samenlevingsopbouw Brussel (2010). <i>Meerjarenplan 2011-2015. Opbouwwerk Brussel, 26 (95bis), juli 2010</i>.		X				X	
Genk ° Stad Genk (2009). <i>Stedelijk diversiteitsplan 2009-2011</i>. http://www.kenniscentrumvlaamsesteden.be/samenwerken/participatie/interessante%20participatietrajecten/degenks/document/dg04%20-%20stedelijkdiversiteitsplan%202009-2011.pdf.			X	X			
Mechelen ° Stadsbestuur Mechelen (2013). <i>Bestuursakkoord 2013-2018</i>. http://www.mechelen.be/124/press/7010/algemeen-beleidsprogramma-2013-2018.html			X	X	X		

LIJN	TYPE			NIVEAU
	1	2	3	
				F/N/L

WONEN

° Bervoets, W. & Loopmans, M. (?) <i>Diversiteit en discriminatie in de sociale huisvesting: een kritische benadering van 'sociale mix'</i> . Brussel: SteR Erasmus Hogeschool			X			X	
° Van den Bossche, F. (2009). <i>Beleidsnota 2009-2014 Wonen</i> . Brussel: Vlaamse overheid.			X	X			V
° Hoorzitting over de sociale mix en de leefbaarheid in de sociale huisvesting (2002). Brussel: Vlaams Parlement, 16 december 2002. Stuk 1498 (2002-2003) – Nr. 1			X	X			V
° VIVas netwerk sociale huurders (s.d.). <i>Beginselverklaring</i> . http://www.vob-vzw.be/LinkClick.aspx?fileticket=6E2F6D4D3574666A4C6B303D&tabid=571&stats=false		X				X	V
° Vanreppelen, J. (red.)(2010). <i>Samenleven in de publieke ruimte. Inspiratie voor de inrichting en het beheer van buitenruimte</i> . Brussel: VVSG.		X			X		L

LIJN	TYPE				NIVEAU	
	1	2	3	OV	SO	MV F/V/L

WERKEN						
° Besluit van de Vlaamse Regering houdende maatregelen ter bevordering en ondersteuning van het gelijkekansen- en diversiteitsbeleid in de Vlaamse administratie (2004) http://www2.vlaanderen.be/emancipatiezaken/documentatie/BVR24122004.pdf	X		X	X		V
° Dienst Emancipatiezaken (2012). Gelijke kansen en Diversiteit 2013. Naar een evenredige vertegenwoordiging van kansengroepen bij de Vlaamse overheid. Brussel: Vlaamse overheid.	X		X	X		
° Departement Werk en Sociale Economie (2008). Krachtlijnennota Evenredige arbeidsdeelname en diversiteit 2008. http://www.werk.be/sites/default/files/krachtlijnennota EAD 2008-versie DEF.pdf			X	X		V
° VESOC (2009). Akkoord loopbaanbeleid. Brussel: SERV/Vlaamse Regering.			X		X	V
° SERV (2013). 10 jaar, 10 beleidsprioriteiten. http://www.serv.be/sites/default/files/documenten/10jaar10beleidsprioriteiten_def.pdf			X			X
° SERV (2011). SERV Advies 2011/0202 actielijst allochtonen. 2 februari 2011. http://www.serv.be/sites/default/files/documenten/COMD_ADV_20110202_actielijst_allochtonen.pdf			X			X
° SERV (2013). Advies 20131205 Toegankelijk Vlaanderen. 5 december 2013. http://www.serv.be/diversiteit/publicatie/advies-toegankelijk-vlaanderen			x			X
° Waarden van het ACV- [na congres 1994] http://www.acv-online.be/het_acv/Waarden_en_missie/waardenenmissie.asp		X				X
° ACV (2005). Diversiteit Binnenwerk: http://www.acv-online.be/het_acv/ACV_diversiteit/Divers_en_anders/intro.asp		X				X
° ACV(s.d.). Divers en anders project http://www.acv-online.be/het_acv/ACV_diversiteit/Divers_en_anders/intro.asp		X				X
° Werk voor de boeg, ABVV-eisen voor de nieuwe Vlaamse regering (2009). Brussel: Vlaams ABVV.						
° Jobkanaal (s.d.) Diversiteitsverklaring. http://www.jobkanaal.be/diversiteit-op-de-werkvloer/diversiteitsverklaring		X				X
° Jobkanaal (2013). Diversiteit op de werkvloer (bij engagementsverklaring). https://www.jobkanaal.be/diversiteit-op-de-werkvloer		X				X
° Jobkanaal (2013). Kortgeschoolden. Een meerwaarde op uw werkvloer. http://jobkanaal.be/userfiles/files/brochures/Jobkanaal_kortgeschoolden.pdf						X
° Vesoc (2009). Pact 2020. Een nieuw toekomstpact voor Vlaanderen. Brussel: Vesoc.			X		X	V
° Besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van de criteria, de voorwaarden en de nadere regelen volgens welke subsidies worden verleend met betrekking tot het vesoc-actieplan inzake de bevordering van de werkgelegenheidskansen van			X	X	X	V

arbeidsgehandicapten (2000). Brussel: Vlaamse Regering, 01/01/2000. http://www.serv.be/serv/publicatie/vesoc-actieplan-inzake-de-bevordering-van-de-werkelegenheidskansen-van-arbeidsgehandicapten									
° VDAB (2008). Van sluitende aanpak naar sluitend maatpak. http://www.steunpuntwse.be/system/files/overwerk_2008_3-4_03.pdf .									
LIJN									
1	2	3	OV	SO	MV				NIVEAU F/V/L

LEREN									
° <i>Ontwerp van decreet gelijke onderwijskansen</i> (2002). Brussel: Vlaams Parlement, 29 maart 2002. Stuk 1143									
° Smet, P. (2009). <i>Beleidsnota onderwijs 2009-2014</i> . Brussel: Vlaams Parlement, 26 oktober 2009. Stuk 202 (2009-2010) – Nr. 1									
° College Vlaamse Gemeenschapscommissie (2010). <i>Visietekst 'Brede School'</i> . http://www.onderwijscentrumbrussel.be/visietekst%20brede%20school%20%2816-12-2010%29.pdf									
° Vlaams Minister van Werk Onderwijs en Vorming (2006). <i>Mededeling aan de leden van de Vlaamse regering. Strategisch plan van de regering betreffende het verhogen van de geletterdheid van de Vlaamse bevolking</i> . 2 juni 2006 http://www.ond.vlaanderen.be/geletterdheid/plan/VVR%202006%200206%20MED%2018%20Plan%20verhogingen%20geletterdheid.pdf									
° SERV (2012). <i>Advies Strategisch Plan Geletterdheid 2012 -2016</i> . Brussel, 16 mei 2012. http://www.serv.be/serv/publicatie/strategisch-plan-geletterdheid-2012-2016									
° Departement Onderwijs en Vorming (2011). <i>Beleidsvaluatie Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen</i> . http://www.ond.vlaanderen.be/geletterdheid/plan/Beleidsvaluatie_strategisch_plan_Geletterdheid_Verhogen.pdf									
° Departement Onderwijs (s.d.). <i>Visie diversiteit onderwijs Vlaanderen</i> . http://www.ond.vlaanderen.be/diversiteit/visie/default.htm									
° <i>Diversiteit als meerwaarde. Engagementsverklaring van de Vlaamse onderwijswereld</i> (2003). http://www.ond.vlaanderen.be/diversiteit/engagement/files/verklaring20030219.pdf									
° <i>Pedagogisch project van het Go!-onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap</i> (sd) http://www.g-o.be/sites/portaal_nieuw/SiteCollectionDocuments/PPGO.pdf									
° <i>Sociale mix. Visietekst van het Go! (2012)</i> . Brussel: Go!-onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap.									
° VSKO (2006). <i>Opdrachtsverklaring van het Katholiek Onderwijs in Vlaanderen</i> . http://ond.vsko.be/portaal/page?_pageid=1510,1136186&_dad=portal&_schema=PORTAL									
° VSKO (2006) <i>Levensbeschouwelijke diversiteit en personeelsbeleid in een katholieke school</i> http://ond.vsko.be/pls/portaal/docs/PAGE/VSKORUBRIEKEN2011/MEDEDELINGEN2006/VARIA2006/111220_LEVENSBESCHOUWELIJE%20DIVERSITEIT.PDF									
° VVKSO (2011). <i>Visie op onthaalonderwijs</i> (2011) http://ond.vvksio-ict.com/vvksosites/UPLOAD/2011/M-VVKSO-2011-037.pdf									

° Missie en visie van de sector Basiseducatie (s.d.) http://www.basiseducatie.be/missie-en-visie-van-de-sector-basiseducatie-0		X					X	V
° Beleidsplan Citizenne Vormingplus Brussel 2011-2015 (2011). Brussel: Citizenne –Vormingplus Brussel vzw.	MIN				TYPE		X	NIVEAU
	1	2	3	OV	SO		MV	F/V/L

VRIJE TIJD								
° Pleidooi voor rijkdom/Pleidooi voor meervoud/Pleidooi voor veelheid. Cultuur in Vlaanderen en etnisch-culturele diversiteit: een engagement (s.d.) http://www.interculturaliseren.be/fileadmin/user_upload/pdf/Engagementsverklaring_Interculturaliteit_.pdf		X					X	V
° Forum voor Amateurlunsten (2013). Engagementsverklaring etnisch-culturele diversiteit. http://amateurlunsten.be/files/2013_Engagementsverklaring_Forum_voor_Amateurlunsten.pdf		X					X	V
° Dèmos (2010). Visietekst sociaal-artistiek werk. Brussel: Dèmos.		X						V
° Dèmos (2011). Meerjarig strategisch beleidsplan 2012-2016. Brussel: Dèmos.								
° Jeugd en Stad (2013). Sport Extended. Aan de slag met de maatschappelijke meerwaarde van sport in steden. Brussel: JES Stadslabo vzw.		X					X	L
° Sport en interculturaliteit. Naar een sociaal sportbeleid in een interculturele samenleving (2011). Brussel: Dèmos/Departement Cultuur, Jeugd, Sport, Media.			X	X	X			V
° Muyters, P. (2009). Beleidsnota Sport 2009-2014. Brussel: Vlaams Parlement, 26 oktober 2009. Stuk 200.			X	X				V
° Uit de Marge (2009). Emancipatorisch jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren. http://www.uitdemarge.be/media/docs/over%20uit%20de%20marge/090807_visie.pdf		X					X	V
° Commissie Diversiteit (2006). Komkommerin. Diversiteit in de Chiro. Berchem: Chiro.		X					X	
° Diversiteit in het lokale jeugd(werk)beleid. Een opdracht voor de gemeentelijke jeugddienst (2007). Wilrijk: Vereniging Vlaamse Jeugddiensten en –consulenten			X			X		V
° Vlaams jeugdbeleidsplan 2010-2014. Brussel: Vlaams Parlement, stuk 976 (2010-2011) – Nr. 1			X	X				V
° Diversiteit de vlag en de lading http://www.steunpuntjeugd.be/diversiteit/diversiteitsdenken (website)		X				X		V
° Vlaamse regering (2006). Vlaams actieplan interculturalisering van, voor en door cultuur, jeugdwerk en sport, http://www.interculturaliseren.be/fileadmin/user_upload/pdf/actieplan_interculturaliseren.pdf			X	X	X	X	+ X	V
° Matheusen, F., Y. Krols, J. de Graef, J. Simons & D. Detroy (2010). Het Actieplan Interculturaliseren: Rewind and Fastforward. De effecten van het Actieplan Interculturaliseren van, voor en door Cultuur, Jeugdwerk en Sport. Mechelen: Centrum voor Intercultureel Management en Internationale Communicatie (CIMIC)- Katholieke Hogeschool Mechelen. http://www.brusselskunstenoverleg.be/nl/node/4779			X				X	
° Decreet houdende flankerende en stimulerende maatregelen ter bevordering van de participatie in cultuur, jeugdwerk en sport. Brussel: Vlaams Parlement, 18 januari 2008. http://www.cism.be/sites/cism/files/participatiedecreet_def_0.pdf			X	X				V

° Ambtelijke werkgroep , Vlaams participatiedecreet vrije tijd (2011). <i>Een evaluatie van het Participatiedecreet</i>. Rapport in opdracht van mevrouw Joke Schauvliege, de Vlaamse minister van Cultuur. Brussel, 20 Juni 2011. http://www.sociaalcultureel.be/doc/Doc_PART/2012/Evaluatierapport%20Participatiedecreet%20voor%20de%20Vlaamse%20minister%20van%20Cultuur_def.pdf			X	X							
--	--	--	---	---	--	--	--	--	--	--	--

3. Analyse van de beleidsdocumenten

Om de beleidsdocumenten te analyseren, kozen we voor een **dubbele benadering**. Enerzijds lijkten we op een inductieve manier de beleidsconcepten op die verwant zijn met solidariteit. Anderzijds scanden we de beleidsdocumenten op een deductieve manier op verschillende concepten die ons aangereikt werden vanuit de wetenschappelijke conceptualisatie van solidariteit. De coderingsboom bestaat daarom zowel uit de inductief opgebouwde codes met verwante concepten als deductief uit de hypothese afgeleide codes met de bronnen van solidariteit, de spanningsvelden van solidariteit en de andere elementen uit de DieGem hypothese. Beide types concepten werden als 'nodes' (codes) ingebracht in het kwalitatief verwerkingsprogramma NVivo 10. Dit programma laat toe om het onderzoeksmateriaal na codering te analyseren vanuit de codes (b.v. hoe wordt een bepaald spanningsveld in de verschillende documenten omschreven?) en vanuit de bronnen (b.v. welke concepten komen naar voor in een bepaalde bron, of ruimer in een groep bronnen binnen een bepaalde setting?).

3.1. Inductieve analyse: zoektocht naar verwante concepten

De kwestie 'solidariteit in diversiteit' wordt met veel verschillende, maar toch verwante concepten beschreven. We maakten een inductieve analyse van deze verwante concepten. Deze oefening werd gestart met een eerste, beperkte lijst van te verwachten 'verwante concepten' uit de position papers (burgerschap, gemeenschap, sociale integratie, sociale cohesie, verantwoordelijkheid, identiteit). Op basis van concepten die uit de documenten zelf naar boven kwamen, werd deze lijst dan uitgebreid. Het resultaat is volgende **lijst van gehanteerde concepten** (in alfabetische volgorde):

- Aanvaarding - begrip
- Beeldvorming
- Burgerschap
- Competenties
- Discriminatie – uitsluiting
- Diversiteit
- Emancipatie – Empowerment
- Gelijke kansen
- Gelijkheid – ongelijkheid
- Gemeenschap

- Harmonie
- Identiteit
- Inclusie – horizontaal beleid – integrale toegankelijkheid
- Inburgering
- Integratie
- Interculturaliseren
- Leefbaarheid
- Maatschappelijke kwetsbaarheid
- Nood
- Ontmoeting
- Ontplooiing
- Participatie – deelnemen aan, deelhebben aan (eigenaarschap)
- Plichten
- Rechten
- Rechtvaardigheid
- Respect
- Repressie
- Samenleven
- Schaal
- Sociaal kapitaal
- Sociale cohesie
- Sociale mix
- Sociale netwerken
- Sociale stijging
- Solidariteit
- Spreiding
- Taal
- Tolerantie – verdraagzaamheid
- Verantwoordelijkheid (van instellingen, van de samenleving, van individuen of groepen zelf)
- Vertrouwen - wantrouwen tegenover de Ander
- Warme samenleving

3.2. Deductieve analyse: toetsing conceptueel kader

Naast de inductieve analyse van verwante concepten, voerden we ook een deductieve analyse uit. Omdat de ontwikkeling van de codeboom voor dit deel van de analyse afhankelijk was van de ontwikkeling en verfijning van de onderzoekshypothese en de wetenschappelijke conceptualisatie van solidariteit, verliep de cross-tabulatie met de beleidsdocumenten in drie verschillende fasen.

In de **eerste fase** van de cross-tabulatie (april-augustus 2013) werd de codeboom opgesteld op basis van een eerste analyse van de position papers en de inhoudelijke discussie hierover in de stuurgroep van 24 april 2013. Op basis van de verschillende position papers werden verschillende spanningsvelden geïdentificeerd waarin een concept van solidariteit zich situeert. In de voorbereiding van de codering werden door de onderzoekers veertien deels overlappende spanningsvelden uit de position papers geselecteerd. Na discussie binnen de onderzoeksgroep werd deze lijst beperkt tot **negen spanningsvelden**. Elk spanningsveld is een continuüm waarop benaderingen van solidariteit zich positioneren.

1) Homogeniteit – heterogeniteit: Het eerste spanningsveld verwijst naar de vraag of en in welke mate solidariteit homogeniteit veronderstelt bij de groep die onderling solidair is. Die homogeniteit kan betrekking hebben op verschillende sociologische parameters zoals waarden en normen, socio-economische positie of belangen, gender, leeftijd, etc.

2) Universalistisch – particularistisch: Het tweede spanningsveld heeft betrekking op wie men ambieert op te nemen in solidariteit. Een universalistische invulling van solidariteit wil in principe iedereen deelachtig maken van die solidariteit, terwijl een particularistische invulling ervan uitgaat dat solidariteit noodzakelijkerwijs beperkt is tot specifieke groepen die onderling solidair en die zich begrenzen op basis van particuliere kenmerken (etnisch-cultureel, gender, etc.).

3) Consensus – conflict: Het derde spanningsveld gaat over de vraag of solidariteit ontstaat door een sterke overeenstemming en consensus over een aantal basisprincipes van het samen leven of net gegenereerd wordt in situaties waarin een conflict leidt tot een sterke tegenstelling tussen een 'wij' en 'zij'. In het eerste geval is solidariteit – althans potentieel – inclusief, in het tweede geval is het onvermijdelijk ook uitsluitend.

4) Status – praktijk: Een vierde spanningsveld verwijst naar de mate waarin men deelachtig wordt van solidariteit op basis van het hebben van bepaalde kenmerken (status of statuut) of op basis van actieve inzet en handelingen. De twee kunnen natuurlijk samengaan, maar de vereiste van actieve

inzet betekent onvermijdelijk dat niet iedereen die aan bepaalde kenmerken voldoet deelachtig wordt van de solidariteit.

5) Economisch – cultureel: Dit spanningsveld gaat over waar die solidariteit precies betrekking op heeft. Gaat het over economische solidariteit en dus materiële herverdeling of gaat het over het erkennen en respecteren van culturele verschillen, zonder dat men zich van de andere desolidariseert.

6) Affirmatie - transformatie (of integrerend - disruptief): Het zesde spanningsveld gaat over de effecten van solidariteit. Leidt solidariteit ertoe dat de bestaande sociale verhoudingen en maatschappelijke structuren bevestigd worden en dat solidariteit dus integratie in de bestaande sociale orde veronderstelt? Of leidt solidariteit net transformatie, met andere woorden is er een transformatie van sociale relaties en maatschappelijke verhoudingen nodig om de solidariteit concreet gestalte te laten krijgen.

7) Nabijheid – afstand: Een zevende spanningsveld gaat over de ruimtelijkheid van solidariteit. Gaat het om solidariteit tussen mensen die zich fysiek dicht bij elkaar bevinden en dus via directe sociale interactie plaatsvindt? Of gaat het om solidariteit tussen mensen die zich op een zekere fysieke afstand van elkaar bevinden en die dus gemedieerd wordt door instituties die die fysieke afstand helpen overbruggen.

8) Verplicht – vrijwillig: Het achtste spanningsveld gaat over de mate van dwang die uitgeoefend wordt om solidariteit te genereren. Is solidariteit het gevolg van een spontane, vrijwillige handeling of is het al dan niet het voorwerp van dwingende sociale verwachtingen of opgelegd door overheidsinstellingen of andere formele instituties die dwingend kunnen optreden?

9) Collectieve oriëntatie - persoonlijke autonomie: Het negende spanningsveld gaat over de mate waarin solidariteit gedragen wordt door een sociale groep en dus collectief georiënteerd is of eerder een zaak is van het nastreven van verantwoorde keuzes van reflexieve individuen.

In een **tweede fase**, na de integratie van de position papers in een samenhangende hypothese, en de presentatie en verfijning op de stuurgroep van 12 september 2013, codeerden we niet alleen op negen spanningsvelden, maar ook op de vier klassieke **bronnen van solidariteit** (vanaf september 2013):

- interdependentie;
- gedeelde waarden en normen;
- strijd;
- ontmoeting.

In een **derde fase** werden een beperkt aantal documenten gecodeerd op de intussen ontwikkelde volledige, **verfijnde DieGem hypothese** (vanaf december 2013). Een beperkt aantal documenten in de settings wonen, werken en transversaal is dan geanalyseerd met volgende coderingsboom:

- Diversiteit (taal, religie, etnisch-cultureel...)
- Plaats (wijk, geschiedenis, imago, identiteit, gebruik, gedwongen nabijheid...)
- Leren
- Praktijken van burgerschap
- Professional (expertise, netwerk, verantwoordelijkheid, communicatie...)
- Bronnen van solidariteit
- Spanningsvelden van solidariteit
- Inductieve lijst van concepten

4. Tussentijdse rapportering aan begeleidingscommissie

Tijdens de begeleidingscommissie van 27 juni 2013 werd het operationeel kader in ontwikkeling voorgesteld. De strategie werd voorgesteld:

- uit de vier academische position papers wordt een algemene definitie van solidariteit gedistilleerd en worden bronnen en spanningsvelden van solidariteit geïdentificeerd;
- de kruising met beleids- en praktijkdocumenten moet de onderzoekers toelaten om een operationeel kader te ontwikkelen en de verdere ontwikkeling van de DieGem hypothese oriënteren.

Meteen werden de intussen ontwikkelde spanningsvelden gepresenteerd met bij elk spanningsveld een citaat. Gekozen werd voor citaten uit documenten binnen dezelfde setting.

Spanningsveld #1

TRANSVERSAAL

“Het blijft echter van doorslaggevend belang dat wie in Vlaanderen woont de Vlaamse publieke cultuur erkent en zich engageert om eraan deel te nemen. Enkel wie deelneemt aan de publieke cultuur kan door zijn of haar bijdrage het spoor van de evolutie mee bepalen...”

De Vlaamse publieke cultuur is geënt op de verworvenheden van de Verlichting met vrije en verantwoordelijke mensen, met scheiding van kerk en staat, gelijkheid tussen mannen en vrouwen, geen onderscheid op grond van seksuele geaardheid, enz.”

Vlaamse beleidsnota inburgering en integratie 2009-2014 (2009)

“De belangrijkste uitdaging lijkt er in te bestaan een strategie te ontwikkelen die diversiteit vanuit een veelheid van invalshoeken weet te benaderen. Dit betekent dat we complexe en ambivalente beelden creëren waarin verschillen binnen etnische en religieuze groepen een centrale plaats innemen, met andere woorden dat we de wijze waarop identiteiten en groepsrelaties gerepresenteerd worden, breder, dieper en gevarieerder maken”

Beleidsplan Etnisch-culturele diversiteit 2012-2014 Gent (2012)

Spanningsveld #2

VRIJE TIJD

“Moeten we nu categoriaal of inclusief werken? Vanuit onze ervaring op CIMIC antwoorden we daar meestal op en-en. In de sector zien we vooral dat er een groeiend bewustzijn is dat het categoriaal werken ook als negatieve keerzijde kan hebben dat men hierdoor stigmatiseert of etiketteert en in de feiten soms aan exclusie werkt.”

Het actieplan interculturaliseren: rewind en fast forward, Cimic (2010)

“De gezelschappen in de kunsten, de sociaal-culturele, erfgoed-, sport- en jeugdverenigingen zijn vooral belangrijke plaatsen voor authentieke beleving. Ze zijn de emanatie van eigen initiatief en overtuiging. Ze vormen de veruitwendiging van particuliere maatschappelijke projecten. Hier ligt de kern van het maatschappelijk middenveld. Emancipatie en empowerment stonden en staan hier centraal, maar vertrekkend vanuit een eigen- en zelfgedefinieerd maatschappelijk project. Juist daarom moeten verenigingen blijven werken vanuit hun eigenheid...”

Vlaams actieplan interculturaliseren van, voor en door cultuur, jeugdwerk en sport (2006)

Universalistisch versus particularistisch

Die Gem
Diversiteit & Gemeenschapsvorming

Begeleidingscommissie 27 juni 2013

Spanningsveld #3

WERKEN

“In 2020 is Vlaanderen een solidaire, open en verdraagzame samenleving waarin het sociaal kapitaal minstens op het niveau ligt van de top 5 van Europese landen. Dit blijkt uit een actieve participatie aan het verenigingsleven en vrijwilligerswerk. [...]De Vlamingen hebben intense sociale contacten, meer vertrouwen in de medemens en de samenleving.”

Pact 2020, Vesoc (2009)

“In zijn dubbelrol als belangenverdediger en gesprekspartner strijdt het ACV ook voor een betere maatschappij op alle niveaus en vormt het ACV een tegenmacht ten overstaan van economische, financiële en politieke macht”

Waarden van het ACV (1994)

Consensus versus conflict

Die Gem
Diversiteit & Gemeenschapsvorming

Begeleidingscommissie 27 juni 2013

Spanningsveld #4

WONEN

"Als vierde strategische doelstelling wordt het bevorderen van een rechtvaardige toegang tot een betaalbare en kwaliteitsvolle woning voorop gesteld. Hiertoe wordt uitsluiting op de private huurmarkt tegengegaan, de toegang tot hypothecaire leningen verbeterd, de fysiek toegankelijkheid van woningen versterkt, de toegang tot een sociale huurwoning vergroot en wordt er rekening gehouden met co-ouderschap in de sociale huisvesting."

Vlaamse beleidsnota wonen
2009-2014 (2009)

"Met het project kiest het stadsbestuur uitdrukkelijk voor participatie van alle bewoners, waarbij ze zich laat bijstaan door Samenlevingsopbouw Gent. De buurtraad ondertekende een charter met het Gentse stadsbestuur, waarin rechten en plichten van beide partijen uitdrukkelijk staan vermeld. De visie van de buurtraad wordt geformuleerd in de klankbordgroep in aanwezigheid van de schepen en bevoegde ambtenaren, en wordt daarna op de projectstuurgroep teruggekoppeld naar betrokken stadsdiensten."

Samenleven in de publieke ruimte,
VVSG (2010)

Status versus praktijk

Die Gem
Diversiteit & Gemeenschapsvorming

Begeleidingscommissie 27 juni 2013

Spanningsveld #5

VRIJE TIJD

"Zonder twijfel zijn en blijven sociaal-economische drempels de belangrijkste oorzaak van het minder of niet participeren van mensen aan het gesubsidieerde cultuur-, jeugdwerk- en sportaanbod. De vaardigheden om eraan deel te kunnen nemen hangen nauw samen met het opleidingsniveau. Dat, samen met het inkomen, is in onze samenleving nog steeds de bepalende factor voor participatie. Dit geldt – uiteraard – ook voor etnisch-culturele groepen in Vlaanderen. Daarbij mogen we de hoge correlatie tussen bepaalde etnisch-culturele groepen (sommigen kwamen naar hier als 'gastarbeiders') en sociaal-economische drempels niet uit het oog verliezen."

Vlaams actieplan interculturaliseren
(2006)

"[de etnisch-culturele factor]beschouwen we als een specifieke en erg belangrijke determinant voor de toegankelijkheid en participatie (en dus ook de non-participatie). Dat heeft veel (zo niet alles) te maken met de wijze waarop het cultuur-, jeugdwerk- en sportveld zich presenteren, met het personeelsbeleid enz. De gevolgen zijn duidelijk: veel burgers met een etnisch-cultureel diverse achtergrond beschouwen het aanbod als irrelevant en niet voor hen. Het gaat om een vicieuze cirkel: deze groepen zijn manifest ondervertegenwoordigd als werknemer, als vrijwilliger... Hierdoor zijn ze ook als deelnemer en als publiek nagenoeg afwezig. En vice versa."

Vlaams actieplan interculturaliseren
(2006)

Economisch versus cultureel

Die Gem
Diversiteit & Gemeenschapsvorming

Begeleidingscommissie 27 juni 2013

Spanningsveld #6

TRANSVERSAAL

"De Vlaamse regering [...] ziet de inburgering van etnisch-culturele minderheden als een kans tot meer solidariteit en meer respect, tot meer dialoog, tot meer samenleven in Vlaanderen. Hierbij benadrukt zij het belang van de kennis van het Nederlands. Een gemeenschappelijke taal spreken is immers een essentiële voorwaarde om tot een hechte sociale samenleving te komen. Taal en verdraagzaamheid moeten ervoor zorgen dat de sociale integratie een balans vormt van respect voor de eigen identiteit en een erkenning van de samenleving waarin men leeft."

Vlaamse beleidsnota inburgering en integratie 2009-2014 (2009)

"De meeste acties zijn bedoeld voor de groep van inburgeraars en er wordt vooral op het taalaspect ingegaan. Aan de slechte socio-economische situatie van allochtone burgers kan niet verholpen worden door taalmaatregelen alleen. Structurele acties die discriminatie en achterstelling aanpakken dringen zich op. Zo worden er ook hoge verwachtingen gelegd bij de invoering van een inburgeringscertificaat dat 'voldoende civiel effect moet genereren, niet in het minst bij werkgevers' "

VVSG standpunt over beleidsnota inburgering en integratie (2009):

Die
Gem

Diversiteit & Gemeenschapsvorming

Affirmatief versus transformatief

Begeleidingscommissie 27 juni 2013

Spanningsveld #7

TRANSVERSAAL

"In 2010 worden in België 5% van de werkenden geconfronteerd met armoederisico. Dit percentage behoort tot de laagste in de Europese Unie. Institutionele factoren zoals een wettelijk minimumloon, de automatische indexering van de lonen, de wettelijke beperkingen op de minimale arbeidstijd, fiscale bepalingen zoals de huwelijkscoëfficiënt en het sociale zekerheidssysteem dat een universele dekking inzake gezondheidszorgen en kinderbijslag voor alle kinderen voorziet, dragen bij tot deze prestatie."

Nationaal Sociaal Rapport België (2012)

"De buurt is een ideale schaal waarop sociale netwerken tot stand kunnen komen. Het belang van sociale netwerken in het dagdagelijkse leven van mensen is groot: het biedt mogelijkheden tot sociale contacten, wederzijds hulp, uitwisseling van ervaring en informatie en schept gevoelens van samenhang. Het schept een klimaat waarin men samen de directe leefomgeving mee vorm kan geven. Het gebruik van voorzieningen en openbare ontmoetingsplaatsen zoals scholen, winkels, speelpleinen spelen hierin een belangrijke rol en geven deze netwerken een kans"

Beleidsnota Etnisch-culturele diversiteit 2012-2014, Gent (2012)

Die
Gem

Diversiteit & Gemeenschapsvorming

Afstand versus nabijheid

Begeleidingscommissie 27 juni 2013

Spanningsveld #8

TRANSVERSAAL

"inburgeringsplicht: de verplichtingen die aan de verplichte inburgeraars worden opgelegd met toepassing van artikel 27, §3;[...]. §3. De verplichte inburgeraar is verplicht: 1° zich bij het EVA aan te melden binnen een termijn van maximaal drie maanden nadat de inburgeringsplicht voor hem is ontstaan overeenkomstig paragraaf 1; 2° om het vormingsprogramma te volgen en per onderdeel hetzij regelmatig deel te nemen hetzij de doelstellingen van het onderdeel te behalen..."

Decreet Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid (2013)

"Toch wijst men erop dat een buurt- of wijkgerichte werking die vertrekt vanuit de lokale realiteit en de noden en situatie in de wijk meer effect zal hebben dan een inburgeringsprogramma. Kennis van het Nederlands is ook geen garantie voor een geslaagde inburgering. 'Als iemand geen Nederlands spreekt maar wel in de buurt waar hij woont, als je ziet dat die daar in de buurt opgenomen is bij wijze van spreken. Dan is dat voor mij al een teken van inburgering. En hij moet daarvoor geen Nederlands kennen, maar als ge ziet dat die opgenomen is in de buurtwerking bv of in de buurt zelf dan vind ik dat al een prachtvoorbeeld van inburgering.' (sociaal verhuurkantoor)"

Civiel effect van inburgering, HIVA/Steunpunt diversiteit en leren (2012)

Verplicht versus vrijwillig

Die Gem
Diversiteit & Gemeenschapsvorming

Begeleidingscommissie 27 juni 2013

Spanningsveld #9

ONDERWIJS

"Het personeelslid mag ervaren dat hij ten volle deel kan uitmaken van het schoolteam waar zijn eigen levensbeschouwelijke identiteit in de context van het pedagogisch project ook ingebracht wordt. Elk personeelslid draagt, zonder zijn identiteit te verloochenen, op een eigen en positieve manier bij tot de realisatie van het opvoedingsproject van de school."

VSKO, levensbeschouwelijke diversiteit en personeelsbeleid in een katholieke school (s d)

"Het ontwerp vertrekt vanuit een in beginsel onvoorwaardelijk recht op inschrijving in de gefinancierde of gesubsidieerde school van keuze. Dit recht laat toe dat in onze pluralistische kennismaatschappij alle leerlingen en ouders onbelemmerd onderwijs kunnen kiezen binnen een waaier van projecten"

Ontwerp van decreet gelijke onderwijskansen (2002)

Collectieve oriëntatie versus persoonlijke autonomie

Die Gem
Diversiteit & Gemeenschapsvorming

Begeleidingscommissie 27 juni 2013

5. Mogelijkheden voor verdere analyse

Uiteraard is de NVivo databank slechts het vertrekpunt voor verdere analyse. Over deze analyse zullen we in andere deliverables rapporteren. In deze paper willen we wel al een drietal voorbeelden geven van hoe deze analyse kan verlopen.

5.1. Voorbeeld 1: bronnen van solidariteit in het domein vrije tijd

NVIVO laat toe om de gecodeerde documenten op te vragen per code. Ter illustratie geven we hieronder een rapport met de coderingen van de 'bronnen van solidariteit' voor de groep documenten opgenomen in de setting "vrije tijd". In het zwart en onderlijnd vind je de bronnen van solidariteit terug (gedeelde waarden, interdependentie, strijd en ontmoeting). In het vet en blauw staat de naam van het beleidsdocument waaruit de fragmenten geselecteerd zijn.

Aggregate	Classification	Coverage	Number Of Coding References	Reference Number	Coded By Initials	Modified On
-----------	----------------	----------	-----------------------------	------------------	-------------------	-------------

Node

Gedeelde waarden

Beleidsnota Sport 2009-2014

No	0,0031	2	1	BVB	17/12/2013 14:49
----	--------	---	---	-----	------------------

De kracht van sport is dat ze ook drager is van bredere maatschappelijke doelstellingen en waarden (sport als middel). Zo is sport gezondheidsbevorderend, draagt sporten bij tot de verhoging van de levenskwaliteit voor zowel jong als oud en is het een belangrijke leerschool voor het aanleren van maatschappelijke en sociale vaardigheden. Sport speelt bijvoorbeeld een belangrijke rol bij het vertrouwd maken met waarden zoals fair play, solidariteit, teamspirit, zelfstandigheid, engagement, sociale integratie e.d. Sport kan mee bijdragen aan een warme samenleving.

2	BVB	17/12/2013 15:21
---	-----	------------------

3.4. Ethisch verantwoord sporten promoten

Het aanscherpen van ethische waarden in de sport is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de Vlaamse Overheid en de sportverenigingen.

Nu zijn zes thema's naar voren geschoven waarrond kan gewerkt worden: rechten van het kind, respect voor diversiteit, inclusie, fair play, fysieke en psychische integriteit van het individu en solidariteit.

Dèmos meerjarig strategisch beleidsplan

No	0,0005	1
----	--------	---

1	BVB	20/01/2014 17:26
---	-----	------------------

Maatschappelijk draagvlak wijst op de noodzaak van een breed maatschappelijke ondersteuning van participatie van kansengroepen aan cultuur, sport en jeugdwerk. De civiele samenleving en haar organisaties moeten zich bewust zijn van de sociale en culturele diversiteit én van de structurele uitsluitingsmechanismen in diezelfde samenleving. De potentie van participatie van kansengroepen aan cultuur, sport en jeugdwerk in het streven naar een sociaal rechtvaardig en democratisch maatschappij-ideaal moet breed erkend worden.

Diversiteit de vlag en de lading Steunpunt Jeugd - Ambrassade (website)

No	0,0326	1
----	--------	---

1	BVB	16/01/2014 16:09
---	-----	------------------

Het Steunpunt Jeugd gaat uit van gelijkheid en gelijkwaardigheid van alle kinderen en jongeren. Alle kinderen en jongeren hebben recht op een zinvol vrijetijdsaanbod, dus ook op een gevarieerd jeugdwerkaanbod.

Sport en interculturaliteit expertennota

No	0,0029	1
----	--------	---

1	BVB	11/09/2013 13:38
---	-----	------------------

Een negende functie van sport betreft de socialisatie. Dit is een complex ontwikkelingsproces waarbij kennis, waarden en normen worden geleerd die essentieel zijn voor de deelname aan het sociale leven. Aan sport wordt dus een opvoedkundige functie toegeschreven waarbij een veelzijdige vorming, zoals omgaan met misverstanden, sportiviteit en eerlijkheid, wordt nagestreefd. Er is echter weinig empirisch bewijsmateriaal dat sport een belangrijk element is in het socialisatieproces.

10) Tenslotte kan sport een middel zijn om erkenning en sociale status te verkrijgen. De waardering hangt waarschijnlijk wel af van de prestaties die de persoon zelf levert en/of van zijn club. Ook deze betekenis van sport is niet empirisch onderbouwd.

Parallel wordt in de sportsociologie verwezen naar het belang van 'sociaal kapitaal' bij de maatschappelijke integratie van individuen en groepen. Deze term verwijst volgens Putnam naar "...

25

connections among individuals - social networks and the norms of reciprocity and trustworthiness that arise from them ... Social capital calls attention to the fact that civic virtue is most powerful when embedded in a sense network of reciprocal social relations ...". Sportdeelname kan in dit perspectief gezien worden als een vorm van burgerschapsparticipatie. Het versterkt immers de sociale binding tussen mensen en verbreedt het persoonlijke sociale netwerk.

Interdependentie

Dèmos meerjarig strategisch beleidsplan

No	0,0013	1
----	--------	---

1	BVB	20/01/2014 16:57
---	-----	------------------

Ondertussen is ons denken 'postmodern'. In plaats van het over één vaste norm te hebben, praten we nu over meervoudigheid en differentie, over diversiteit en over de vloeibaarheid van onze samenleving. Ons denken is misschien wel veranderd, maar de structuren in de samenleving hinken achterop. Er is maar weinig beweging in de vernieuwing van de samenlevingsorganisatie. Eenvoudige recepten zijn er niet, maar het model van 'inter-esse' of het tussen-zijn is

richtinggevend voor die vernieuwing. In dat model is het 'inter' of het 'tussen' belangrijker dan het 'intra' of het 'binnen'. Inter-esse alludeert aan het relationeel mensbeeld dat we eerder schetsten en hoe dat mee de structuren in onze samenleving vorm geeft. Maar het is ook toepasbaar op de verhoudingen tussen de maatschappelijke structuren onderling. Als een politieke filosofie vormt inter-esse het kruispunt tussen sectoren of vakgebieden. Het gaat uit van een positieve dynamiek, het engagement voor de samenleving dat de verschillende sectoren met mekaar verbindt en waardoor samenwerking vanzelfsprekend wordt. Interesse wijst in die zin tegelijkertijd op de dynamiek van ontwikkeling én op de noodzakelijke interactie tussen sectoren in functie van duurzame ontwikkeling.

Ontmoeting

2013 Engagementsverklaring Forum voor Amateurkunsten

No	0,0412	2
----	--------	---

1	BVB	11/09/2013 14:28
---	-----	------------------

Het Forum voor Amateurkunsten vertrekt vanuit een diversiteitsdenken dat inherent is aan de amateurkunsten. Kunstbeoefening overstijgt geslacht, sekse, leeftijd, inkomen, geaardheid, scholingsgraad en etnisch---culturele afkomst, wat amateurkunsten tot één van de meest democratische vormen van cultuurparticipatie maakt. Eigen aan amateurkunst is een actieve kunstbeoefening (in tegenstelling tot receptieve cultuurparticipatie), die vaak een sociaal aspect in zich draagt en communicatie, uitwisseling en mogelijk ook interculturaliteit stimuleert. We geven het begrip 'diversiteit' een brede invulling. Diversiteit is binnen de samenleving geënt op vele assen: leeftijd, sekse, sociaal---economische positie, religie, etnisch---culturele afkomst, geaardheid,... Diversiteit draagt rijkdom in zich, genereert dynamiek en maakt uitwisseling en samenwerking boeiend.

2	BVB	11/09/2013 14:28
---	-----	------------------

Interculturaliteit impliceert uitwisseling en wisselwerking tussen culturen. Het gaat er dus niet enkel om een forum te bieden aan amateurkunsten(aars) uit diverse etnisch---culturele groepen. Interculturaliteit vraagt een gezamenlijk traject, waarbij getracht wordt aansluiting te vinden bij de leefwereld van amateurkunstenaars van etnisch---cultureel diverse origine. Er bestaan talloze informele netwerken waarin getalenteerde artiesten projecten uitwerken en producties maken. Vaak hebben ze een eigen achterban en publiek. Door samen te creëren of een artistiek parcours te doorlopen wordt vanuit diverse achtergronden een inbreng gemaakt in het geheel.

Dèmos meerjarig strategisch beleidsplan

No	0,0030	2
----	--------	---

1	BVB	20/01/2014 16:56
---	-----	------------------

De sociale en culturele context speelt in op complexe cognitieve, emotionele, motorische en creatieve processen die ons maken tot wie we zijn. Vanuit die vaststelling zien wetenschappers het individu als een holistisch 'ik' dat fundamenteel in relatie staat met anderen en met de maatschappelijke context. Het 'ik' is er dus enkel dankzij de relatie met een 'jij' (de andere) en een 'het' (de context). De mens is op een zeer diepe manier een relationeel wezen, die geen andere 'ervaringen' kan hebben dan ervaringen die teruggaan op relationele patronen: een mens is pas een persoon in relatie tot anderen. Dat is een belangrijke vaststelling omdat mensen hun mens-zijn niet kunnen ontwikkelen zonder interactie en relaties met anderen. Als we dus participatie thematiseren dan moeten we het hebben over de noodzakelijke verbondenheid tussen mensen onderling (intersubjectieve relatie) en de maatschappelijke context waarbinnen die interactie plaatsvindt (de structurele relatie).

2	BVB	20/01/2014 17:14
---	-----	------------------

Er is echter pas sprake van interculturaliseren wanneer er een kwalitatieve interactie ontstaat tussen mensen. Dèmos zet in op het initiëren, inspireren en ondersteunen van kwalitatieve interactie om vanuit een wisselwerking de afstand tussen verschillende groepen te overbruggen. Etnische diversiteit speelt dan een rol in die wisselwerking, maar is niet noodzakelijk het uitgangspunt ervan. Vanuit deze benadering wordt culturele diversiteit een werkbare grondstof, eerder dan een specifieke focus.

Demos Visietekst Sociaal-artistiek werk 2010

No	0,0565	2
----	--------	---

1	BVB	11/09/2013 15:07
---	-----	------------------

Dergelijke benadering heeft positieve sociale effecten op individueel vlak, zoals het bevorderen van een positief zelfbeeld, het ontwikkelen ongekende artistieke talenten, het uitbouwen van een sociaal netwerk (Matarasso, 1997; Demeyer en Van Pee, 2003; Van Looveren, 2006). Ook heeft deze competentiebenadering indirecte effecten op maatschappelijk vlak: gemeenschapsvorming stimuleren op wijk ---of buurtniveau, intercultureel begrip bevorderen, openheid tussen mensen bevorderen (Trienekens, 2006).

2	BVB	11/09/2013 15:19
---	-----	------------------

3. Relationale functie

Elk sociaal---artistiek project gaat gepaard met met een grote aandacht voor samenzijn, amusement en feest, mekaar vinden in het samen eten en drinken. Het sociaal---artistieke herstelt het feestieve, en biedt mensen een nieuwe vorm van 'ontmoeten' in het proces van samen symbolen creëren, met expliciete aandacht voor laagdrempeligheid en gelijkwaardigheid. Ontmoeten in een diverse sociale context, en in een artistieke context bovendien, die de probleembenadering ver overstijgt, opent ook de persoonlijke werelden en denkkaders van alle betrokkenen.

Dergelijke manier van ontmoeten blijkt toegankelijker voor kansengroepen dan de geijkte vormen van sociaal---culturele activiteiten en organisaties, waar vaak gewerkt wordt met ledengelden, vaste tijdstippen en welomlijnde activiteiten waarbij ontmoeting eerder een neveneffect is dan een kernmotief. Het sociaal---artistiek werk neemt de tijd en ruimte om mensen tot hun recht te laten komen, en gaat in tegen het hoge tempo en de efficiëntieoptimalisering die andere levensdomeinen domineert ---zelfs het welzijnswerk.

Het sociaal---artistieke kunnen we bijgevolg beschrijven als een onbesmette, niet---geconnoteerde 'vrije ruimte'. In een 'sociale interstice' (Bourriaud, 1998)) wint elke persoon aan kracht, en vormt respect voor ieders eigenheid en diversiteit het gezamenlijke uitgangspunt.

"(...) een ruimte voor persoonlijke ontmoeting, intimiteit en verbondenheid, gemeenschapsvorming vanuit verlangen naar andere vormen van samenzijn en uitwisseling dan de heersende relatiemodellen waarin mensen mekaar enkel als consumenten, leveranciers, belanghebbenden en concurrenten tegemoet treden." (Bourriaud, 1998)

Daarop voortbouwend raakt de ontmoetingsfunctie van het sociaal---artistiek werk aan de 'relationele esthetiek', beschreven door Nicolas Bourriaud:

"kunst is politiek door het smeden van nieuwe relatievormen tussen mensen, nieuwe gemeenschappen zelfs. Deze gemeenschappen streven niet primair naar de behartiging van hun belangen of aandacht voor het onrecht dat hen is aangedaan, maar eisen erkenning als gesprekspartner in het discours over de inrichting van de samenleving." (Bourriaud, 1998)

Met deze relationele esthetiek koppelt Bourriaud kunst aan maatschappelijke betrokkenheid en zeggenschap. Het 'ontmoeten' binnen het sociaal---artistiek werk gaat dan ook verder dan een vrijblijvend 'samenzijn', in de sociaal---artistieke ontmoeting worden kansengroepen benaderd als dragers van 'actief burgerschap', vanuit een structurele participatiegedachte. De kunstzinnige uitdrukkingsvormen die sociaal---artistieke projecten hanteren zijn bijgevolg evenmin onbedachtzame 'franjes', maar zijn net wezenlijk om de diepe maatschappelijke betekenis van 'ontmoeting' te realiseren.

Komkommerin Chirovisie over diversiteit

No	0,0010	1
----	--------	---

1	BVB	5/01/2014 17:41
---	-----	-----------------

Onze Chirodroom is kinderen en jongeren leren samenleven via spel, hen een kijk geven op zichzelf en de wereld. We willen hen samenbrengen in hun vrije tijd, elke week op- nieuw, op bivaak of op weekend.

Sport en interculturaliteit expertennota

No	0,0056	2
----	--------	---

1	BVB	11/09/2013 13:38
---	-----	------------------

De vijfde functie, sport als mogelijkheid tot interactie, spreekt eigenlijk voor zich. Vanwege de gedeelde sportieve interesses komt men in contact met anderen. Sport biedt enerzijds mogelijkheden om nieuwe vrienden te maken, bestaande vriendschapsrelaties te continueren en te verdiepen, anderzijds kunnen er ook negatieve relaties tussen verschillende personen of groepen ontstaan door bijvoorbeeld conflicten, verraad en het uitdagen van mensen.

2	BVB	11/09/2013 13:38
---	-----	------------------

Leden uit mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond stromen niet door of krijgen onvoldoende speelmogelijkheden. Dit kan te maken hebben met onvoldoende informele contacten tussen de ouders en de club (trainer, bestuur). Leden waarvan de ouders veel betrokkenheid tonen en dus ook aanwezig zijn op matches worden sneller geselecteerd.

Vlaams jeugdwerkbeleidsplan

No	0,0026	3
----	--------	---

1	BVB	11/09/2013 18:36
---	-----	------------------

Kunst en cultuur zijn basisbehoeften. Ze zijn de bouwstenen van de identiteit van individuen en van gemeenschappen, én een handleiding voor het lezen van de identiteit van andere individuen en gemeenschappen, en dus voor ontmoeting.

2	BVB	11/09/2013 18:36
---	-----	------------------

Spelen, elkaar ontmoeten, zich verenigen, school lopen, feesten of fuiven, amateurkunsten beoefenen, op kamp gaan, sporten, (uit)leven en wonen,.... slechts een kleine greep uit de activiteiten waar kinderen en jongeren mee bezig zijn. Het zijn allen activiteiten die vragen om ruimte, zowel fysieke ruimte (een speelveld, een bankje, een pleintje, een speeltuig, een jeugd(bewegings)lokaal, een leuk schoolgebouw, een fuifzaal, een geschikt sportcomplex of –terrein, een fuifzaal, een kampweide of jeugdverblijfcentrum, een levendige buurt....), als mentale ruimte; ruimte die kinderen en jongeren toelaat en stimuleert om te experimenteren.

3	BVB	11/09/2013 18:36
---	-----	------------------

Duurzaam ruimtegebruik betekent maximaal samengebruik door verschillende doelgroepen, echter met respect voor de eigen noden van elke doelgroep. Belangrijk is echter dat de mogelijks uiteenlopende verwachtingen van de belanghebbenden met elkaar worden verzoend. Ontwerp en ontwikkeling van publieke ruimte is een moeilijke evenwichtsoefening tussen het streven naar interactie en ontmoeting enerzijds en – waar nodig – het subtiel toewijzen van specifieke plekken aan bepaalde groepen anderzijds. In grote steden is de publieke ruimte het schaarsst en moet die de noden van de bewoners van de stad verzoenen met die van de gebruikers van de stad.

Strijd

2013 Engagementsverklaring Forum voor Amateurlunsten

No 0,0217 1

1 BVB 11/09/2013 14:28

Overheden & publieke opinie Het beleid staat voor grote uitdagingen. In een verrechtsende, individualiserende samenleving is het weinig zinvol om top down beleidslijnen te gaan uitzetten. Interculturaliseren vraagt ruimte en dynamiek aan de basis. Naar lokale besturen toe beogen we via lokale trajectbegeleiding voor steden en gemeenten meer aandacht voor het lokaal amateurkunstenbeleid en voor etnisch---culturele diversiteit. We brengen in kaart wat steden en gemeenten doen rond interculturaliteit en amateurkunsten. Met een bundeling goede praktijkvoorbeelden uit de sector, willen we overheden en publieke opinie stimuleren om in te zetten op diversiteit. Met de keuze voor een interculturele

Diversiteit de vlag en de lading Steunpunt Jeugd - Ambrassade (website)

No 0,0380 1

1 BVB 16/01/2014 16:09

Daarnaast wordt het machtsverschil in de context van diversiteit vaak gebagatelliseerd. Voor veel groepen in de samenleving blijft de noodzaak bestaan om zich te organiseren in functie van een te maken inhaalbeweging, in functie van emancipatie.

Emancipatorisch jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren Uit De Marge 2009

No 0,0876 1

1 BVB 11/09/2013 14:17

Uit De Marge kiest voor het samen op weg gaan, samen uitwegen zoeken, voor het weigeren om deel uit te maken van die kwetsende omgeving. Heel wat van onze inspanningen, vandaag, gisteren en morgen, zijn hiertoe terug te leiden: vanuit een verbondenheid met de doelgroep werken aan het stimuleren van het bewustwordingsproces van jeugd- en andere sociale werkers, van jeugdwerk en andere sociale voorzieningen, van lokale overheden en hun diensten, over hun reële opstelling, de versterking van positieve attitudes, het mee zoeken naar alternatieven.

Het maatschappelijke kwetsbaarheidsmodel wijst op het voorwaardelijk karakter van het maatschappelijk aanbod. Het toont aan dat individueel gedrag verweven is met deze maatschappelijke voorwaarden. Het wijst op de actieve rol van maatschappelijke instellingen in de productie van maatschappelijke kwetsbaarheid en biedt een ruimer debat dan alleen het gebrek aan kansen. Dat uitgangspunt is in sterke mate bepalend voor de positionering van Uit De Marge. De focus ligt niet op het veranderen van de maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren zelf (het "rechtstrekken van een kromgegroeide boom"), door het disciplineren of het aanpassen ("activeren") van kinderen en jongeren aan de al dan niet geëxpliciteerde eisen van de institutionele omgeving. Maar wel op de relatie van de kinderen en jongeren met die maatschappelijke instellingen. En op de activering van de instituties in die relatie. Uit De Marge stapt dus niet mee in een "beschavingsoffensief".

Daarbij moeten we vaststellen dat de mensen die in termen van macht sterker zijn dan andere groepen waarmee ze te maken hebben, er veelal van overtuigd zijn dat ze ook in moreel opzicht beter zijn dan anderen.

5.2. Voorbeeld 2: concepten in het Vlaamse inburgerings- en integratiebeleid

Als tweede voorbeeld geven we een rapport met de coderingen op 'inburgering' voor een groep documenten geclusterd rond het transversale, Vlaamse inburgerings- en integratiebeleid. Zo'n rapport laat toe om snel een analyse te maken van de betekenis van dit concept. Het rapport geeft alle fragmenten weer die gecodeerd werden op het concept "inburgering" voor volgende bronnen:

- Bourgeois, G. (2009). *Beleidsnota Inburgering en Integratie 2009-2014*.
- *Decreet betreffende het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid* (2013). Brussel: Vlaamse regering, 7 juni 2013.
- *Hoorzitting Inburgeringsbeleid* (2011). Brussel: Vlaams Parlement, 12 december 2011.
- *Hoorzitting ontwerp van decreet betreffende het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid*. Brussel: Vlaams Parlement, 20 maart 2013.
- Wets J., Seghers M., Pauwels F., De Cuyper P. & Van Avermaet, P. (2012). *Onderzoeksrapport "Civiel effect van inburgering". Conceptuele beschouwingen en nulmeting*. Leuven: HIVA & Steunpunt Diversiteit en Leren.

Nodes\\concepten\\Inburgering

Beleidsnota_Inburgering_Integratie_2009-2014

No		0,0058	5
	1	PD	30/05/2013 10:08
Het effect van inburgering moet verhoogd worden. De Vlaamse samenleving moet de inspanningen van de inburgeraars erkennen en valideren, niet in het minst via werk. Het inburgeringscertificaat zal dit ondersteunen. Een civiel effect realiseren doet inburgering echter niet alleen. Hiervoor moet inburgering waar nodig structureel verankerd worden in andere beleidsdomeinen. Met het integratiedecreet van 30 april 2009 is een belangrijke hefboom gecreëerd om dat waar te maken.			
	2	PD	30/05/2013 11:19
Iedereen betrekken en aanmoedigen om deel te nemen aan onze publieke cultuur, is de uitdaging waar we voor staan. Iedereen ook aanmoedigen om anderen toe te laten tot die publieke cultuur, is dus deel van de uitdaging. Dat is waar mijn inburgerings- en integratiebeleid voor staat.			
	3	PD	30/05/2013 12:02
Een overgrote meerderheid van de bevolking is van oordeel dat vreemdelingen die zich hier vestigen zich moeten aanpassen aan de cultuur en de gebruiken van ons land.			
	4	PD	30/05/2013 12:11

In haar Regeerakkoord stelt de Vlaamse regering dat ze volop wil inzetten op een warme en solidaire samenleving. Zij wil de ontplooiingskansen bevorderen en sociale banden tussen mensen versterken. Zij ziet de inburgering van etnisch-culturele minderheden als een kans tot meer solidariteit en meer respect, tot meer dialoog, tot meer samen-leven in Vlaanderen. Hierbij benadrukt zij het belang van de kennis van het Nederlands. Een gemeenschappelijke taal spreken is immers een essentiële voorwaarde om tot een hechte sociale samenleving te komen. Taal en verdraagzaamheid moeten ervoor zorgen dat de sociale integratie een balans vormt van respect voor de eigen identiteit en een erkenning van de samenleving waarin men leeft.

5 PD 30/05/2013 12:18

Het primaire inburgeringstraject omvat een vormingsprogramma ondersteund door een individuele begeleiding van de inburgeraar.

Hoorzitting (1) Vlaams parlement inburgeringsbeleid g1266-2 op 12 december 2011

No 0,0014 1

1 PD 16/01/2014 14:46

Er is meer afstemming mogelijk binnen de sector en de deelsectoren en met actoren buiten de sector. Er is ook een beter evenwicht nodig tussen de eerste en de tweede lijn. Behalve inburgering gaat er in de sector heel veel aandacht naar de tweede lijn en te weinig naar de eerste lijn.

Hoorzitting (2) integratie en inburgeringssector Vlaanderen 20 maart 2013 (2012-2013)

No 0,0027 1

1 PD 15/01/2014 11:12

Het ontwerp besteedt uitgebreide aandacht aan de inburgeringsplicht van allerhande nieuwkomers, maar niet één volledige bladzijde aan het integratiewerk. De organisaties proberen de medewerkers van de minister wel te geloven dat het de bedoeling is integratie niet in een keurslijf te dwingen, maar durven dat niet meer. Daarna werden de verplichte adviezen wel ingewonnen, maar ook die werken in hoofdzaak genegeerd, net als het eerdere advies van de Inspectie van Financiën.

R1499_Civiel_effect_van_inburgering

No 0,0013 3

1 PD 30/05/2013 16:46

De Vlaamse regering gaat daarbij uit van de basisprincipes van gelijkwaardigheid en actief, gedeeld burgerschap. Het is de bedoeling dat iedereen - oud of nieuw - actief aan de samenleving kan deelnemen. Het 'inburgeringsbeleid' van de Vlaamse overheid is een belangrijk instrument in dit proces. De Vlaamse overheid beschouwt haar 'inburgeringsbeleid' als een geschikte manier om nieuwkomers de kans te geven om een actief, gedeeld burgerschap op te nemen.

2 PD 4/06/2013 12:20

Samengevat kunnen we stellen dat volgens heel wat respondenten het huidige inburgeringstraject te beperkt is, en zeker dan het gedeelte NT2, om een civiel effect te kunnen genereren.

3 PD 4/06/2013 14:42

Dit uit zich ook in de verschillende visies, doelstellingen en wetgevende kaders voor integratiebeleid in de verschillende Europese landen. Toch is dit een belangrijk domein omdat de participatie van migranten aan het democratisch proces als actieve burgers hun integratie en 'sense of belonging' bevordert. De link tussen integratiebeleid en integratie van migranten en dan vooral de impact binnen de ontvangende samenleving valt echter volledig buiten de scope van de monitor.

Vlaams inburgeringsdecreet 2013

No 0,0089 2

inburgering: een begeleid traject naar integratie waarbij de overheid aan inburgeraars een specifiek programma op maat aanbiedt, dat hun zelfredzaamheid verhoogt met het oog op participatie op professioneel, educatief en sociaal vlak;
 inburgeringsbeleid: het onderdeel van het integratiebeleid dat geconcretiseerd wordt in een inburgeringstraject dat aan de inburgeraar wordt aangeboden en een toeleidingstraject dat aan de minderjarige nieuwkomer en de anderstalige kleuter wordt aangeboden;

Het inburgeringstraject is een vormingsprogramma, ondersteund door trajectbegeleiding, voor de inburgeraars, dat door het EVA op maat wordt aangeboden en dat hen moet toeleiden naar de reguliere voorzieningen in functie van participatie op professioneel, educatief en sociaal vlak.

Het EVA organiseert het vormingspakket maatschappelijke oriëntatie, vermeld in artikel 29, §1, tweede lid, voor de inburgeraars en verzorgt de trajectbegeleiding van de inburgeraars binnen het inburgeringstraject. Tevens behoudt het EVA het overzicht over het inburgeringstraject en rapporteert hierover aan de Vlaamse Regering en de betrokken gemeenten van het Nederlandse taalgebied.

Onder voorbehoud van de toepassing van de bepalingen van deze onderafdeling bepaalt de Vlaamse Regering de organisatie van het inburgeringstraject, alsook de inhoud, voorwaarden en kwaliteitscriteria van het vormingsprogramma. Art. 29. §1. Het vormingsprogramma binnen het inburgeringstraject bestaat uit de vormingspakketten maatschappelijke oriëntatie en opleiding Nederlands als tweede taal.

5.3. Voorbeeld: analyse van één bron

De codering van het bronnenmateriaal met NVivo biedt mogelijkheden tot meer diepgaande analyse en interpretatie. Voor vele beleidsdocumenten is daarom in Nvivo een memo opgenomen met een eerste analyse. We verduidelijken dit met een voorbeeld op het niveau van één bron:

Balthazar, T. (2008), *Beleidsnota diversiteit 2008-2013. Gent gaat voluit voor gelijke kansen*. Gent: Stadsbestuur + bijlage 'Begrippenkader diversiteit'.

Dit document mikt hoofdzakelijk op het lokale Gentse beleidsniveau. Het Vlaamse en federale beleid wordt in dit document gewoon vermeld als context. Het Vlaamse gelijke kansendecreet (2008) wordt als referentiekader gehanteerd.

"Achterstelling- en uitsluitingsmechanismen doen zich immers voor op vele terreinen van het maatschappelijke leven. Het is dan ook belangrijk dat er beleidsdomeinoverschrijdend wordt gewerkt. Het decreet 'gelijke kansen en gelijke behandelsbeleid' – dat op 15 februari 2008 door de Vlaamse Regering werd goedgekeurd – creëert hiervoor het noodzakelijk juridische kader."

Begrippen

Voor de analyse van de gehanteerde concepten kan vooral verwezen worden naar de bijlage van dit document, waarin expliciet het gehanteerde begrippenkader wordt toegelicht.

- In het Gentse begrippenkader bij de beleidsnota diversiteit wordt **solidariteit** niet expliciet vermeld, behalve in een verwijzing naar de stadsmissie 2020 en in het pleidooi voor het mainstreamen van het diversiteitsbeleid:

“Eerder dan te zwichten voor de reflex van ‘eigen doelgroep eerst’, kiest de stad Gent voor versterking door solidariteit en voor gebundelde acties.”

- Wel is er sprake van **sociale cohesie** als aanverwant begrip zoals sociale cohesie:

“Sociale cohesie is dat wat de samenleving samenhoudt. Er is samenhang wanneer mensen sociale relaties hebben, interactie aangaan. Mensen ontmoeten elkaar, communiceren, vormen netwerken, enz. Sociale cohesie of sociale samenhang heeft de maken met de betrokkenheid van mensen op elkaar (microniveau), de betrokkenheid van mensen op maatschappelijke organisaties (mesoniveau), en de betrokkenheid van mensen op de samenleving als geheel (macroniveau).”

- **Diversiteit** wordt ingevuld als een verscheidenheid die moet worden erkend en gewaardeerd.

“Verscheidenheid. Verschillen en gemeenschappelijkheden tussen mensen worden erkend en als waardevol beschouwd. Diversiteit uit zich op alle vlakken. Een diversiteitsbeleid is dan een beleid dat de verschillen en gelijkenissen tussen mensen erkent én waardeert. Het is een beleid dat diversiteit integreert in de missie, visie, doelstellingen, maatregelen, procedures en producten van de organisatie.”

- Een belangrijk concept is deze nota is **discriminatie**, gedefinieerd als:

“Een ideologie van maatschappelijke ongelijkheid. Deze ideologie komt tot uiting in het alledaags handelen van mensen. Discriminatiegronden zijn: geslacht, een zogenaamd ras, huidskleur, afstamming, nationale of etnische afkomst, seksuele geaardheid, burgerlijke stand, geboorte, fortuin, leeftijd, geloof of levensbeschouwing, huidige of toekomstige gezondheidstoestand, een handicap of een fysieke eigenschap,

- *Directe discriminatie*

Wanneer iemand ongunstiger wordt of is behandeld dan een ander in een vergelijkbare situatie. bijv. een vacature waarin staat “sollicitaties van mensen met een handicap komen niet in aanmerking”

- *Indirecte discriminatie*

Wanneer een ogenschijnlijk neutrale bepaling, maatstaf of handelswijze de ene persoon bijzonder benadeelt in vergelijking met de andere persoon, tenzij die bepaling, maatstaf of handelswijze objectief wordt gerechtvaardigd door een legitiem doel en de middelen voor het bereiken van dat doel passend en noodzakelijk zijn. bijv. de eis dat een sollicitant voor een bepaalde vacature een bepaalde taaltest moet afleggen, terwijl die taal niet noodzakelijk is voor de functie waarvoor hij of zij solliciteert.”

Verder wordt ook het concept meervoudige discriminatie gehanteerd:

“Verschillende gronden van discriminatie kunnen elkaar versterken, zodat er meervoudige achterstelling ontstaat. Dat is bijvoorbeeld het geval voor holebi's met een handicap of ouderen die in armoede leven. Een horizontaal gelijke kansenbeleid biedt bij uitstek de mogelijkheid tot een gecoördineerde aanpak van dergelijke meervoudige discriminatie.”

- Tegenover discriminatie wordt het **gelijke kansenbeleid** ingezet.

“Beleid met als doelstelling gelijke kansen te bieden aan alle mensen uit verschillende doelgroepen en dus de gehele bevolking. Daarvoor moeten alle drempels en alle vormen van discriminatie aangepakt worden.”

‘Gelijke kansen’ komt doorheen de tekst sterk naar voor als beleidsreactie en gekoppeld aan zowel horizontaal als categoriaal beleid. Dat gelijke kansenbeleid wordt gericht naar kansengroepen:

“...alle groepen van de bevolking op actieve leeftijd die niet op een evenredige wijze vertegenwoordigd zijn in de verschillende segmenten van de samenleving. In zijn meer algemene betekenis verstaat men onder kansengroepen alle groepen die minder kansen hebben of krijgen, die gediscrimineerd worden, die positieve actiekunnen gebruiken.”

- **Emancipatie** wordt gesitueerd in het streven naar gelijke kansen en rechten.

“Het zich losmaken, bevrijden van een historisch gegroeide plaats of rol in de maatschappij. Streven naar het verkrijgen van politieke, sociale en economische rechten voor alle beoogde groepen.

Een emancipatiebeleid zet groepen ertoe aan om zich te bevrijden uit vastgeroeste patronen, of om hen daarbij te ondersteunen. Hierbij wordt gestreefd naar (formele en informele) gelijkheid van kansen en rechten voor alle beoogde groepen.”

- **Inclusie** krijgt opvallende aandacht in dit document. Dit concept onderbouwt de beleidsoriëntatie naar meer horizontaal beleid naast categoriaal beleid.

“Inclusie betekent dat sociaal achtergestelde groepen actief ingeschakeld worden in de samenleving zonder dat er beroep gedaan wordt op afzonderlijke structuren (zoals in een categoriaal beleid). Inclusie wordt gebruikt in het discours rond allochtonen, kansarmen en personen met een handicap. Inclusie moet waar het kan, een categoriale aanpak kan indien nodig. De doelstelling is personen met een sociale achterstelling de mogelijkheden geven voor participatie aan alle segmenten van de maatschappij.”

Spanningsvelden

1. Homogeniteit versus heterogeniteit

Heterogeniteit wordt beschouwd als feitelijk uitgangspunt en diversiteit als een verrijking. Diversiteit wordt benaderd tot op het individuele niveau:

“Diversiteit is aanwezig op verschillende niveaus. Niet elk lid van een groep beantwoordt aan de waarden, gewoonten en gedragingen die toegekend worden aan de leden van die groep. Niet elke vrouw heeft kinderen, niet elke Belg is katholiek, niet alle allochtonen zijn moslims, niet alle senioren zitten in een rusthuis, niet elke persoon met een beperking zit in een rolstoel, niet alle jongeren zijn rebellen. Denken in termen van diversiteit betekent aandacht besteden aan dit individuele niveau”

2. Consensus versus conflict

Dit spanningsveld wordt in deze beleidsnota niet expliciet gethematiseerd. Impliciet sluit dit document meer aan bij de pool 'consensus', wanneer gevreesd wordt dat sociale achterstelling een bedreiging vormt voor de sociale cohesie.

3. Universalistisch versus particularistisch

Het document balanceert tussen beide polen en besteedt veel aandacht aan de spanning tussen horizontaal en categoriaal beleid. Het categoriaal beleid voor 'kansengroepen' bevat acties gericht naar jeugd, holibi's, etnisch-culturele minderheden, senioren, personen met een handicap en mensen in kansarmoede in verschillende beleidsdomeinen. Zo wordt er expliciet verwezen naar het stedelijk personeelsbeleid:

“Daarin worden een aantal strategische doelstellingen voor deze bestuursperiode geformuleerd die sterk de nadruk leggen op een grotere instroom en een betere doorstroom van jongeren en personen uit kansengroepen. Er wordt ook geopteerd voor een sterk retentiebeleid tegenover ervaren werknemers en personeelsleden met een (functionele) beperking. Een open organisatiecultuur met oog voor diversiteit moet dit beleid van doorgroei (instroom, doorstroom en uitstroom) mee ondersteunen. Om die open organisatiecultuur tot stand te brengen, wordt in de beleidsnota onder meer verwezen naar doorgedreven vorming en sensibilisering.”

Uit de beleidsnota spreekt de wil om de particularistische invulling van solidariteit te overstijgen door uit te gaan van *“een fundament van gelijke kansen, voor iedereen”*. De nadruk verschuift naar inclusie en mainstreaming in een meer horizontaal beleid, dat 'gelijke mechanismen van ongelijkheid' moet wegwerken. Die keuze sluit aan het bij bestuursakkoord en bij de missie 2020 waarin iedere Gentenaar gelijke toegang moet hebben tot kwaliteitsvol leven, wonen, werken en onderwijs.

“De stad Gent kiest dus voor de combinatie van een beleid gericht op enerzijds mainstreaming van diversiteit en gelijke kansen met anderzijds doelgroepspecifieke acties. Deze specifieke acties worden grondig overwogen en geëvalueerd. Het is belangrijk om voldoende aandacht te besteden aan 'gelijke mechanismen van ongelijkheid', met andere woorden: aan uitsluiting over de grenzen van doelgroepen heen. Eerder dan te zwichten voor de reflex van 'eigen doelgroep eerst', kiest de stad Gent voor versterking door solidariteit en voor gebundelde acties.”

“Wij willen de persoonlijke ontplooiing van alle Gentenaars actief bevorderen, en alle hinderpalen voor de emancipatie zoveel mogelijk wegnemen. Deze inspanningen worden op elke Gentenaar gericht, zonder de Gentenaars in vakjes te stoppen, en met maximale bevordering van de contacten tussen Gentenaars van verschillende leeftijd, filosofische overtuiging of etnisch- culturele achtergrond. Omdat vele mensen worden geconfronteerd met problemen die gemeenschappelijk zijn voor een grotere groep, kan het nodig en gepast zijn om bijzondere maatregelen voor deze groep te nemen. Een dergelijk doelgroepenbeleid is verantwoord, maar is in beginsel tijdelijk en moet regelmatig geëvalueerd worden om na te gaan of het beoogde doel bereikt wordt.”

“Belangrijk is nog dat alle doelgroepwerkingen deel uit maken van het programmateam Diversiteit en Gelijke Kansen en dat daar het doelgroepenbeleid integraal benaderd wordt. Behalve aan specifieke acties voor de afzonderlijke doelgroepen, is er ook erg veel nood aan een algemeen diversiteitsbeleid, een beleid dat over de grenzen van doelgroepen heen durft te denken en dat niet alleen aandacht besteedt aan verschillen, maar uitgaat van een fundament van gelijke kansen, voor iedereen.”

4. Collectieve oriëntatie versus persoonlijke autonomie

Persoonlijke autonomie wordt expliciet beschouwd als basis voor de sociale solidariteit.

“Wij willen de persoonlijke ontplooiing van alle Gentenaars actief bevorderen, en alle hinderpalen voor de emancipatie zoveel mogelijk wegnemen.”

Ook het hoger vermelde citaat maakt duidelijk dit punt.

“... Denken in termen van diversiteit betekent aandacht besteden aan dit individuele niveau.”

5. Status versus praktijk

Dit wordt niet expliciet gethematiseerd. Wel blijkt uit dit document dat ‘Gentenaars’ toegang moeten krijgen tot gelijke kansen en rechten op verschillende domeinen.

6. Economisch versus cultureel

In de visie op gelijke kansen zijn zowel economische herverdeling als culturele erkenning van diversiteit opgenomen. De culturele dimensie van ‘recognition’ van diversiteit is sterker aanwezig doorheen de tekst. Dit wordt niet benaderd vanuit het perspectief van de claims door de betrokken groepen, wel als erkenning in het overheidsbeleid van de diversiteit op individueel en groepsniveau. De economische herverdeling komt naar voor in het nastreven van niet-discriminatie en gelijke kansen. Voor die economische pool wordt er duidelijk verwezen naar de bestaande sociale ongelijkheid en sociaalgeografische polarisering.

“Mensen uit zwakkere groepen in de samenleving hebben duidelijk minder goede sociale relaties, ze zijn minder betrokken in verenigingen en ze hebben minder vertrouwen in hun medemens en de stedelijke overheid. Sociale ongelijkheid en dualisering blijken net als in andere Vlaamse steden uit de stijgende inkomensongelijkheid en de grote groep inwoners met lage inkomens. Onderwijs en werk spelen hierbij een sleutelrol.

De diversiteit binnen Gent is niet enkel zichtbaar via de verschillen tussen inwoners; ook geografisch zijn er clusters van stedelijke kenmerken: veel wijken uit de 19de-eeuwse gordel bijvoorbeeld zijn risicogebieden voor meervoudige achterstelling.”

7. Affirmatief versus transformatief

Binnen de nota merken we voorzichtige accenten naar transformatie, in de mainstreaming van het diversiteitsbeleid in personeelsbeleid (zie hoger) en in de uitbouw van het Meldpunt Discriminatie/Bureau Gelijke Behandeling, dat in 2008 als proefproject liep met steun van Gelijke Kansen Vlaanderen.

“Elke melding wordt vertrouwelijk behandeld en het Meldpunt werkt voor oplossingen en gerichte doorverwijzing intensief samen met andere stadsdiensten (Ombudsvrouw, Horecacoach, Integratiedienst, Straathoekwerk, Dienst Lokale Preventie en Veiligheid, Cel Gehandicaptenbeleid, Juridische Dienst, Lokale Politie, ...) en met het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding en het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen. De meldingen worden waar relevant teruggekoppeld naar het eigen beleid van de stad, zodat verbeteracties kunnen worden uitgewerkt.”

8. Afstand versus nabijheid

Verrassend is dat de ruimtelijkheid van solidariteit weinig wordt uitgewerkt in deze beleidsnota. Uiteraard speelt Gent in op de eigen rol als ‘eerstelijns-overheid’ die zowel intern als extern naar de Gentse samenleving een aantal maatregelen neemt en instrumenten inzet. De nabijheid in de context van de werkvloer, school of buurt is meer impliciet aanwezig als 'spontane' focus voor stedelijke interventies. Maar de mogelijkheden voor uitdrukkelijke solidariteit tussen mensen in de (typisch stedelijke) context van fysieke nabijheid komt heel even en vaag aan bod in de (hoger vermelde) actie naar wijken en buurten.

9. Verplicht versus vrijwillig

Er zit veel beroep op vrijwillige solidariteit in de nota maar ook een verschuiving naar meer verplichting in een aantal acties. In de relatie met derden wordt een anti-discriminatieclausule in overheidsopdrachten en contracten als een concrete stap voorgesteld. Voor een positief uitgaansklimaat doet Gent inspanningen via het Meldpunt Discriminatie en wordt een politiereglement op het uitoefenen van portiers-activiteiten aan Gentse horeca-inrichtingen' voorgesteld om de bestaande initiatieven te versterken.

“Het portiers-reglement zal tot stand komen in overleg met de uitbaters, portiers en vertegenwoordigers van groepen die dreigen het slachtoffer te worden van discriminatie, zodat we met medewerking van alle betrokken partners kunnen komen tot een positief uitgaansklimaat.”

Verplichtingen worden in dit document dus niet zozeer geadresseerd naar nieuwkomers maar vooral gericht naar een aantal actoren en voorzieningen.

6. Besluit

Zoals in de inleiding reeds is gesteld, moet deze paper voornamelijk gezien worden als een **leeswijzer** bij de NVivo databank die we ontwikkelden. Op basis van de voorbeelden in delen 4 en 5 willen we in dit besluit wel al vooruitlopen op de verdere analyse van onze databank. Deze verdere analyse doen we met drie objectieven in het achterhoofd.

Ten eerste zal de databank ons helpen om onze eigen conceptualisatie van solidariteit verder te verfijnen. Door na te gaan hoe er in het Vlaamse middenveld en beleid over solidariteit en aanverwante concepten wordt gedacht, willen we testen of onze conceptualisatie van solidariteit in bronnen en spanningsvelden teruggevonden kan worden in de werkelijkheid. In die zin vormt de databank een **opstap naar de operationalisatie van solidariteit** die we gebruiken in ons casestudy onderzoek (D 1.4. in het dossier: “Solidarity: an operational framework”).

Ten tweede willen we de resultaten van ons onderzoek duidelijk communiceren met de leden van onze begeleidingscommissie (en geïnteresseerde professionals daarbuiten). Wanneer zij “solidariteit” op een andere manier begrijpen of een aanverwant concept gebruiken om iets gelijkaardigs uit te drukken, lopen we het risico dat er heel wat ruis komt op onze communicatie. Om hen duidelijk te maken waar onze conceptualisatie van solidariteit in diversiteit precies voor staat, moeten we onze wetenschappelijke concepten dus vergelijken met de begrippen die in het werkveld circuleren. Deze paper zal dan ook gebruikt worden als **vertrekpunt voor de valorisatiepaper over solidariteit** in diversiteit (D 4.1.1. in het dossier: “Practitioner-oriented paper which outlines the operationalized framework on solidarity in diversity”)

Ten derde zal de databank ons ook toelaten om **specifieke valorisatieproducten** uit te werken op maat van leden van de begeleidingscommissie. De voorbeelden in deel 5 van dit rapport kunnen daarbij dienen als inspiratie.